

ISMERTLEN SZERZŐ

Terrorista regényírás¹

Uram,

nem szokásom panaszt emelni a divat miatt, ha a külsőségekre korlátozódik: egy kalap formájára vagy egy hajtóka szabására, egy paróka színére vagy egy ballada dallamára; ám amikor azt látom, hogy még a könyvírásban is eluralkodik a divat, akkor talán mégiscsak itt az ideje, hogy megpróbáljuk emlékeztetni az írókat a józan ész ősrégi hatáira.

A regényeknek főként arra az özönére gondolok, uram, melyekkel tele vannak kölcsönkönyvtáraink, és roskadásig a szalonnaszalok, s melyekben divattá vált *általános gyakorlattá* tenni a *terror*t azzal,² hogy a hősokeket és hősnőket ködös régi várakba zárjuk, melyek telis-tele vannak kísértetekkel, lidércekkel, szellemekkel és halottak csontjaival. Annyira gyakori ez manapság, hogy az írók szinte szégyellik, ha normális menetében zajlik le egy menyegző, ezért a boldog párt inkább hosszú és veszélyes folyosókon vezetik keresztül, ahol a gyertyák kéken égnek, mennydörgés robajlik, a folyosó végi hatalmas ablakon át pedig egy *gyilkosság* áldozatának borzalmas arcát látni, aki dermesztő nyögéseket *hallat* és döbbenetes titkokat tár elő. Ha hőseink elhúznak egy függőnyt, vérző test van mögötte; ha kinyitnak egy ládát, csontvázat találnak benne; ha bármi zajt hallanak, valaki épp halálos ütést kap; s ha elalszik a gyertya, biztosak lehetünk benne, hogy helyébe villámlás fénye lép. Hűvös kezek ragadnak meg minket a sötétben, szobrokat látunk mozogni, s páncélruhákat leszállni állványukról, miközben a szél hangosabban süvít, mint Händel bármelyik kórusa, a moccsanatlan levegő pedig mélabúsabb, mint a halotti menet a *Saul*-ban.

Hát ilyen öltözetben és ékítményekkel mutatkozik a modern regény, mely – miként Bayes mondja³ – „felemelni és meglepni” próbál, ám ezzel az ifjú olvasó képzeletét a rémségek oly zűrzavarába kergeti, hogy az már ártalmas. Bizony nem sok értelme volt megtiltani, hogy szolgálóink kísértetektől és koboldokról szóló történeteket meséljenek gyermekeinknek, ha

¹ [Ez a XVIII. század végéről származó anonim szatirikus vitairat a korabeli regényirodalomban normává lett félelemkeltéssel szemben íródott. Noha közvetlen céltábláját az ún. „gótikus regények” adják, kritikai gesztusa áttételesen az ekkoriban ugyancsak divatosá váló rémdrámákra és rémballadákra is vonatkozatható. Jelentőségét emellett az angol nyelven pár évvel korábban először Edmund Burke által használt, politikai értelmű „terrorista” jelző sajátosan művészeti, pontosabban irodalmi alkalmazásában láthatjuk. A fordítás alapja: „Terrorist Novel Writing”, *The Spirit of the Public Journals for 1797*, London: Printed for James Ridgway, 1802, 227–229. – *A ford.*]

² [A *make terror the order of the day* kifejezés a Robespierre-féle *mettre terreur à l'ordre du jour* angol megfelelője. A francia kifejezés szó szerint a terror „napirendre tűzését” jelenti, valamivel tágabban azonban – ahogy itt is – az adott intézkedésnek (például az 1793. szeptember 5-i dekrétumokban meghirdetett intézkedéseknek) nemcsak az előterjesztésére utal, hanem konkrét bevezetésére vagy megvalósítására is, azaz a terror normává emelésére vagy hétköznapi gyakorlattá tételére. – *A ford.*]

³ [Bayes önelégült színjátékíró figura George Villiers *A próba* (*The Rehearsal*, 1672) című komédiájában. Művészi célja „felemelni” és „meglepni” a közönséget. Az idézett kifejezést azonban valójában nem ő, hanem egy Johnson nevű másik karakter használja a darab nyitójelenetében. – *A ford.*]

egyszer képtelenek vagyunk olyan regényt adni a kezükbe, amely ne volna telezsúfolva képzeletbeli szörnyekkel, ijesztőbbekkel, mint amiket Glanvillnél, atyáink nagy rémisztgetőjénél találunk.⁴

Egy regénynek, ha egyáltalán bármi hasznosat várunk tőle, az emberi élet és viselkedés ábrázolását kell nyújtania, mert csak így lehet képes irányítani döntéseinket az élet fontos kérdéseiben, és helyrehozni a baklövéseket. De képtelen vagyok felfogni, miféle útmutatást szedjünk össze elmebajosok torz képzeleteiből. Vajon oda jutottunk, hogy a „Ne ölj” maradt az egyetlen parancsolat, amit ismételtetni kell? Annyira megváltoztak volna a feladatok, miket az élet ró ránk, hogy a fiataloknak egyedül azt kell megtanulniuk, hogyan járjanak éjnek évadján egy régi vár ormán, hogyan másszanak végig négykézláb egy szűk járaton és találkozzanak annak végén az ördöggel? Annyira férfias és erős vajon a női nem testi alkata, hogy holt tetemek, fagyos kezek és izzadságtól nyirkos tagok érintése kell ahhoz, hogy meglágyuljon? Semmi hasznosabb nem tanítható fiatal hölgyeinknek az életben, mint az, hogyan aludjanak vártömlőben, mérgező csúszómászók között, hogyan sétáljanak át orgyilkosok védvonalán és vigyenek zsebükben véres tört tűpárna és tűkészet helyett?

Minden abszurditásnak vége van egyszer, s mivel úgy látom, manapság majdnem minden regény a rémítő fajtából való, remélem, hogy ugyanazon mumusok üres ismételtetése végül majd gyógyulást hoz. Addig is azonban, ha bármely nőolvasója esetleg meg szeretné lovagolni a rémségek divathullámát, az alábbi recept alapján igen csinos köteteket komponálhat, kettőt-hármat is akár:

Végy – Egy ódon várat, felerészt romosat.

Egy hosszú folyosót, sok-sok ajtóval, egyik-másik titkos legyen.

Három hullát (gyilkosságból származót), viszonylag frisseket.

Ugyanannyi csontvázat, szekrényekben és ládákbán.

Egy vénasszonyt nyakánál felakasztva, elmetszett torokkal.

Orgyilkosokat és banditákat, *quant. suff.*⁵

Neszeket, suttogásokat és nyögéseket, legalább hatvanat.

Keverd össze őket, három kötetté; beveendők bármely tengerparti üdülőhelyen, lefekvés előtt. *Probatum est.*⁶

FOGARASI GYÖRGY fordítása

⁴ [Joseph Glanvill angol író és bölcselelő a *Saducismus Triumphatus* című, 1681-ben posztumusz megjelent könyvében a boszorkányok és lidércek létezésének bizonyítására tett kísérletet. – *A ford.*]

⁵ [*quantum sufficit*: „szükséges mennyiségben” (a gyógyszerészetben használatos latin rövidítés). – *A ford.*]

⁶ [*Probatum est*: „Kibróbálva” (ugyancsak a latin gyógyszerészeti szakzsargon része). – *A ford.*]